

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	19 Chwefror, 2025
Pwnc:	Gosod Cyllideb 2025/26 (Refeniw)
Pwrpas yr Adroddiad:	Ystyried y cynigion cyllidebol drafft terfynol ar gyfer 2025/26
Cadeirydd Sgriwtini:	Cyng Douglas Fowlie
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Robin Williams
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adain 151
Awdur yr Adroddiad:	Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini
Rhif Ffôn:	07971167198
E-bost:	AnwenDavies@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Perthnasol i'r Holl Aelodau Etholedig

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Cytuno ar ymateb ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith ar gyllideb refeniw ddrafft derfynol y Cyngor ar gyfer 2025/26 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgriwtini allweddol yn adran 4 yr adroddiad).

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun y Cyngor a blaenoriaethau trawsnewid. Bydd ystyriaeth y Pwyllgor o'r cynigion cyllidebol ar gyfer y flwyddyn nesaf yn cynnwys sut mae'r cynigion yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ar Gynllun y Cyngor yn ogystal ag unrhyw risgiau penodol.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]

3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- Hirdymor
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)

- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

Cynigir y cwestiynau allweddol canlynol fel sail ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor o gynigion cyllidebol 2025/26:

- Gan ystyried y sylwadau a dderbyniwyd yn sgil y broses ymgynghori cyhoeddus a'r setliad cyllidol drafft terfynol ar gyfer 2025/26, i ba raddau mae'r cynigion yn ymateb yn ddigonol i'r pwysau a'r heriau sy'n wynebu Gwasanaethau?
- I ba raddau mae'r Pwyllgor yn cytuno gyda strategaeth y gyllideb o warchod gwasanaethau ar gyfer unigolion bregus? Yn sgil yr ymatebion i'r ymgynghoriad, a ddylid cymryd unrhyw gamau pellach er mwyn lliniaru effaith y cynigion ar ddinasyddion Ynys Môn neu grwpiau bregus?
- I ba raddau mae'r Pwyllgor yn cefnogi codiad o 9.5% yn y Dreth Gyngor er mwyn gwireddu cynigion y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2025/26?
- Beth ydy barn terfynol y Pwyllgor Sgriwtini ynglŷn â'r cynigion arbedion ar gyfer 2025/26 ac yn sgil yr ymatebion i'r cwestiwn perthnasol yn yr ymgynghoriad?
- Pa gamau y dylai'r Pwyllgor Gwaith eu cymryd i lenwi unrhyw fwch ariannol a ragwelir yn 2026/27 a 2027/28 a thrwy hynny lleihau'r risg ariannol i'r Cyngor?

5 – Cefndir / Cyd-destun

1. CYD-DESTUN

- 1.1 Mae'r gwaith o graffu ar y broses gosod cyllideb wedi datblygu ac aeddfedu dros y blynyddoedd diwethaf, gan osod y seiliau ar gyfer proses well a mwy systematig sy'n seiliedig ar ganlyniadau ac arfer dda. Mewn gwirionedd, mae'r broses yn caniatáu ar gyfer dull mwy systematig o graffu ariannol, fel bloc adeiladu hanfodol ar gyfer rheolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn.
- 1.2 Bydd Aelodau'n ymwybodol bod cyllid yn hanfodol i'r gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu a bod goblygiadau pellgyrhaeddol i'r materion ariannol sy'n ein hwynebu fel awdurdod lleol – o ran y gwasanaethau sy'n cael eu derbyn gan ein dinasyddion a hefyd lefel y Dreth Gyngor neu'r ffioedd a'r taliadau a godir¹. Yn anochel, bydd hyn yn ei gwneud yn ofynnol i ni ofyn cwestiynau heriol ynghylch pa wasanaethau i'w cynnig i'r dyfodol a pha wasanaethau i fuddsoddi ynghyd a hefyd i ba raddau y mae'r dulliau cyfredol o ddarparu gwasanaethau yn parhau i fod yn briodol. Ystyriaeth arall hefyd yw'r ffordd orau o reoli disgwyliadau pobl leol wrth wneud y newidiadau angenrheidiol. Yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni, mae angen rhoi sicrwydd i'r Aelodau felly bod y Cyngor yn gwneud y defnydd mwyaf effeithiol o adnoddau, yn enwedig adnoddau cyllidol.
- 1.3 Wrth ystyried eu hymateb i'r cynigion cyllidebol drafft terfynol, bydd angen i aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried y cynigion o ran sefyllfa ariannol tymor hwy y

¹ Disgwyliadau Uwch – Craffu ariannol mewn cyfnod heriol. Canllaw i awdurdodau lleol Cymru (Canolfan Craffu Cyhoeddus, Mehefin 2014)

Cyngor (ein Cynllun Ariannol Tymor Canol) ac amcanion a blaenoriaethau'r Cyngor fel y nodir nhw yng Nghynllun y Cyngor.

2. GOSOD CYLLIDEB Y CYNGOR AR GYFER 2025/26

2.1 Ynghlwm mae copi o adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adain 151 yn crynhoi y cynigion drafft terfynol ar gyfer cyllideb 2025/26 (**ATODIAD 1**).

Disgwylir manylion y Setliad Terfynol ar gyfer cyllideb 2025/26 gan Lywodraeth Cymru ar 27 Chwefror, 2025.

3. SGRIWTINI ARIANNOL – GOSOD CYLLIDEB 2025/26

3.1 Mae craffu ariannol yn llawer mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau a wneir gan y Pwyllgor Gwaith. Mae'n ymwneud â sicrhau craffu effeithiol o ran cynllunio, cyflawni a dilyn i fyny'r penderfyniadau allweddol hynny sy'n cael effaith ar drethdalwyr a chymunedau lleol². Dylai sgrwtini felly:

- Ddarparu her effeithiol
- Dal y rheini sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i ddatblygu cyllideb gadarn ar gyfer y flwyddyn i ddod.

4. PANEL SGRIWTINI CYLLID

4.1 Mae Panel Sgrwtini Cyllid wedi'i sefydlu i sicrhau'r canlyniadau allweddol canlynol:

- Datblygu model o weithio ar faterion cyllid sy'n canolbwyntio ar ffurfio grwpiau llai fel y gall Aelodau chwarae mwy o ran, datblygu lefel o arbenigedd yn y pwnc ac er mwyn annog presenoldeb da a gwaith tîm.
- Fforwm i ddatblygu grŵp o aelodau sydd â'r arbenigedd a'r berchnogaeth i arwain trafodaethau ariannol yn y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol.

4.2 Rhoddodd y Panel ystyriaeth i fanylion diweddaraf y cynigion cyllidebol yn ei gyfarfod diwethaf (18 Chwefror, 2025). Bydd crynodeb o drafodaethau'r Panel yn cael ei gyflwyno ar lafar yn y cyfarfod gan y Cyng Geraint ap Bebb, Cadeirydd y Panel.

5. Y BROSES AR GYFER YMGYNGHORI Â'R CYHOEDD

5.1 Gwelwyd y Cyngor yn ceisio sylwadau ar gynigion y cyllidebau refeniw: 2025/26 drwy broses ymgynghoriad cyhoeddus yn ddiweddar. Roedd y broses hon yn adeiladu ar y sylfeini a osodwyd dros y blynyddoedd diwethaf o dan oruchwyliaeth y Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori (a sefydlwyd gyda phartneriaid yn y 3ydd Sector).

5.2 I'r perwyl hynny ac oherwydd amseriad cyhoeddi'r Setliad Cychwynnol, roedd y broses ymgynghori yn ymgymryd â'r camau canlynol:

- i. Ymgynghori gyda'r cyhoedd trwy holiadur ar lein ac roedd ar gael mewn Canolfannau Hamdden, Llyfrgelloedd, Oriel Môn, Archifdy a Chanolfan J. E. O'Toole
- ii. Trafodaethau yn y fforymau sefydlog canlynol – Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned, Fforwm Pobl Hŷn a'r Fforwm Cyllid Ysgolion.

² Financial Scrutiny: A guide for Members (Centre for Governance and Scrutiny Tachwedd, 2025)

Gwelwyd y cyfnod ymgynghori cyhoeddus hwn yn rhedeg o 22 Ionawr i 7 Chwefror, 2025. Roedd yn nodi sefyllfa ariannol y Cyngor, y risgiau ariannol a'r materion y mae'r Cyngor yn eu hwynebu. Roedd hefyd yn ceisio barn trethdalwyr Ynys Môn ar gynnig y Pwyllgor Gwaith i fynd i'r afael â'r risgiau hyn drwy:

- Godi'r Dreth Gyngor 9.5%
- Ddarparu cyllid ychwanegol i gwrdd â phwysau yn y galw yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
- Warchod cyllidebau ysgolion rhag unrhyw doriadau a chyllido pwysau ariannol yn llawn
- Ddefnyddio incwm o'r Premiwm Treth Gyngor i gyllido cymorth i brynwyr tro cyntaf
- Ddarparu cyllid ychwanegol i ddarparwyr gofal cymdeithasol i'w galluogi i gwrdd â'r costiau staffio ychwanegol maent yn wynebu yn 2025/26.

Ynghlwm mae crynodeb o brif negeseuon yr ymgynghoriad (**Atodiad 2**).

MATERION SGRIWTINI ALLWEDDOL

6.1 Mae proses gosod cyllideb 2025/26 yn rhoi cyfle i Aelodau Etholedig ystyried a herio goblygiadau'r gyllideb ddrafft ac unrhyw gynigion buddsoddi. Derbyniwyd mewnbwn hefyd trwy'r Panel Sgrwtini Cyllid sydd wedi rhoi ystyriaeth fanwl i'r cynigion cyllidebol. Yn y rhan hon o'r broses, gofynnir yn awr i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol gytuno ar ymateb ffurfiol i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith³ ar gynigion drafft terfynol y Cyngor ar gyfer cyllideb refeniw 2025/26 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgrwtini allweddol ym mharagraff 4 uchod).

6.2 Yng ngoleuni'r broses gosod cyllideb ar gyfer 2025/6 hyd yma, cynigir felly y dylai'r Pwyllgor:

- i. Ystyried y cynigion cyllidebol drafft terfynol a chynnig sylwadau gall y Pwyllgor Gwaith eu hystyried cyn cytuno ar ei gynigion cyllideb arfaethedig ar 27 Chwefror, 2025
- ii. Archwilio effeithiau tebygol y cynigion cychwynnol ar ddinasyddion
- iii. Dod i farn am lefel y Dreth Gyngor ar gyfer 2025/26.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2025/6.

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2025/26

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2025/26.

7 – Goblygiadau Ariannol

³ Cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 27 Chwefror, 2025

Mae'r adroddiad hwn yn trafod y broses ar gyfer gosod cyllideb y Cyngor ar gyfer 2025/26, sy'n cynnwys ystyriaeth o'r cynigion drafft terfynol ar gyfer y cyllidebau reffeniw.

8 – Atodiadau

ATODIAD 1 Adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) ar y cyllidebau reffeniw arfaethedig ar gyfer 2025/26

ATODIAD 2 Crynodeb o ymatebion i ymgynghoriad ar y gyllideb ddrafft

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Anwen Davies, Rheolwr Sgrwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni.
LL77 7TW

GWYBODAETH GEFNDIR A CHRYNODEB O GYLLIDEB REFENIW ARFAETHEDIG 2025/26

BACKGROUND INFORMATION AND SUMMARY OF THE 2025/26 REVENUE BUDGET PROPOSAL

1. GWYBODAETH CEFNDIR / BACKGROUND INFORMATION

1.1. Cyllideb Refeniw a Chyllid ers 2014/15 / Revenue Budget and Funding Since 2014/15

Blwyddyn / Year	Cyllideb Net / Net Budget £'m	CAC / AEF £'m	Band D / Band D £	Cynnydd yn Gyllideb Net Increase in Net Budget %	Cynnydd yn CAC / Increase in AEF %	Cynnydd yn Band D / Band D Increase %	% O'r Gyllideb Ariannwyd gan Treth Cyngor % of Budget Funded from Council Tax %
2014/15	125.944	96.432	981.41	(2.1%)	(3.8%)	4.5%	23.4%
2015/16	123.926	92.966	1,025.57	(1.6%)	(3.6%)	4.5%	25.0%
2016/17	124.038	91.929	1,061.46	0.1%	(1.1%)	3.5%	25.9%
2017/18	126.157	92.652	1,088.01	1.7%	(0.8%)	2.5%	26.6%
2018/19	130.820	95.812	1,140.21	3.7%	3.4%	4.8%	26.8%
2019/20	135.210	95.791	1,248.57	3.4%	0.0%	9.5%	29.2%
2020/21	142.344	101.005	1,304.73	5.3%	5.4%	4.5%	29.0%
2021/22	147.120	104.825	1,340.64	3.4%	3.8%	2.75%	28.7%
2022/23	158.367	114.551	1,367.46	7.6%	9.3%	2.0%	27.7%
2023/24	174.460	123.555	1,435.86	7.8%	7.9%	5.0%	27.6%
2024/25	184.165	127.586	1,572.30	5.6%	3.3%	9.5%	28.7%

1.2. Treth Cyngor Cymru 2024/25 / Wales Council Tax 2024/25

Safle Rank	Awdurdod Authority	Band D 24/25 £	Safle Rank	Awdurdod Authority	Band D 24/25 £
1	Merthyr Tydfil	1,975	12	Abertawe / Swansea	1,642
2	Blaenau Gwent	1,920	13	Powys	1,639
3	Neath Port Talbot	1,872	14	Gâr / Camarthenshire	1,603
4	Penybont / Bridgend	1,834	15	Wreccsam / Wrexham	1,598
5	Gwynedd	1,755	16	Ynys Môn	1,572
6	Conwy	1,733	17	Bro Morgannwg / Vale of Glamorgan	1,563
7	Ceredigion	1,726	18	Torfaen	1,551
8	Rhondda Cynon Taf	1,695	19	Benfro / Pembrokeshire	1,511
9	Fynwy / Monmouth	1,687	20	Casnewydd / Newport	1,497
10	Dinbych / Denbigh	1,679	21	Caerdydd / Cardiff	1,471
11	Fflint / Flintshire	1,658	22	Caerffili / Caerphilly	1,446

2. CYLLIDEB REFENIW ARFAETHEDIG CYCHWYNOL 2025/26 – INITIAL REVENUE BUDGET PROPOSAL 2025/26

2.1. Cyllideb Ddi Symud 2025/26 – Standstill Budget 2025/26

	£'000	£'000
Cyllideb 2024/25 / Budget 2024/25		184,164
Chwyddiant Cyflog / Pay Inflation	7,698	
Chwyddiant Arall / Other Inflation	3,035	
Premiwm Tai Gwâg ac Ail Dai / Premium Empty and Second Homes	1,847	
Ardollau / Levies	345	
Costau Ariannu Cyfalaf / Capital Financing Charges	302	
Cynllun Lleihau Treth Cyngor / Council Tax Reduction Scheme	133	
Pwysau Gwasanaethau Plant / Children's Services Demand	2,280	
Pwysau Gwasanaethau Oedolion / Adult Services Demand	1,273	
Pwysau Gwsanaethau Eraill / Other Service Pressures	48	
Effaith Cau Ysgolion / Impact of School Closures (Talwrn, Garreglefn)	(239)	
Newid mewn Niferoedd Disgyblion / Change in Pupil Numbers	(292)	
Grantiau yn Trosglwyddo i Fewn / Grants Transferred In	431	
Cyfanswn Cynnydd yn y Gyllideb / Total Increase in the Budget		16,861
Cyllideb Ddi Symud 2025/26 / Standstill Budget 2025/26		201,025
Grant Ar Gyfer Costau Ychwanegol Yswiriant Gwladol / Grant in Respect of the Increased NI Costs		(2,000)
Cyllideb Ddi Symud 2025/26 / Standstill Budget 2025/26		199,025

2.2 Bwlch Ariannol cyn Codi'r Dreth Gyngor / Financial Gap Before Raising Council Tax

	£'m
Cyllideb Ddi symud 2025/26 / Standstill Budget 2025/26	199.025
CAC 2025/26 / AEF 2025/26	(135.605)
Incwm Treth Cyngor 2024/25 / Council Tax Income 2024/25	(52.629)
Gap Ariannol cyn Codi'r Dreth Gyngor / Financial Gap before Raising Council Tax	10.791

2.3. Cynigion Cychwynol y Pwyllgor Gwaith 2025/26 / Executive's Initial Budget Proposals 2025/26

Cynnig	Proposal
Cyllideb arfaethedig o £195.234m – cynnydd o £11.070m = 6%	Proposed Budget of £195.234m – an increase of £11.070m = 6%
Arbedion o £3.791m	Savings of £3.791m
Defnyddio £2.0m o Arian wrth Gefn y Cyngor i gyd-bwyso'r gyllideb	Use £2.0m of Council Reserves to balance the budget
Dim newid yn y lefel o premiwm ar ail dai a tai gwâg – aros ar 100%	No change in the level of premium for second and empty homes – remains at 100%
£2.238m yn ychwanegol ac ar ben chwyddiant ar gyfer Gwasanaethau Plant	Additional £2.238m for Children's Services above inflation
Holl costau chwyddiant ysgolion yn cael i'w cyllido'n llawn	All inflation costs for schools fully funded
Gronfa o £1m i helpu prynwyr tro cyntaf – cyllido gan premiwm y dreth gyngor	£1m fund to help first time buyers – funded from the council tax premium
Cynyddu'r Dreth Gyngor 9.5% - Band D = £1,721.70, cynnydd o £149.40	Increase Council Tax by 9.5% - Band D = £1,721.70, an increase of £149.40

2.4 Cynigion Arbedion Arfaethedig / The Savings Proposals

Arbedion Arfaethedig	Savings Proposal	£'000
Lleihau swm premiwm y Dreth Gyngor a ddyrannwyd ar gyfer cymorth Tai i brynwyr tro 1af lawr i £1m	Reduce the amount of CT premium allocated for Housing support to 1st time buyers down to £1m	849
Dim lwfans ar gyfer pwysau demograffig mewn Gwasanaethau Oedolion	No allowance for demographic pressures in Adult Services	1,273
Dim Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI) ar y Gronfa Gyffredinol am 1 flwyddyn	No Minimum Revenue Provision (MRP) on the General Fund for 1 year	1,418
Arbedion staff o ddefnyddio AI i gofnodi cofnodion cyfarfodydd gofal	Staff savings from using AI to record minutes of care meetings	36
Cynyddu'r ffi a delir gan 3 Landlord Cymdeithasol Cofrestredig am fynediad i'r gofrestr Opsiynau Tai	Increase the fee paid by 3 RSLs for access to the Housing Options register	11
Cynyddu ffioedd morwrol uwchben chwyddiant a gwella prosesau bilio a chasglu	Increase maritime fees above inflation and improve billing and collection processes	30
Dechrau codi tâl gwasanaeth, yn unol â chytundebau prydles, ar gyfer unedau diwydiannol a busnes	Begin charging a service charge, in accordance with the lease agreements, for industrial and business units	33
Lleihau cyfanswm y diwrnodau y mae canolfannau ailgylchu ar agor, o 10 diwrnod yr wythnos i 8 diwrnod yr wythnos (Penhesgyn Dydd Mercher i ddydd Sul, Gwalchmai Dydd Sul i ddydd Mawrth)	Reduce the total days that recycling centres are open, from 10 days per week to 8 days per week (Penhesgyn Wednesday to Sunday, Gwalchmai Sunday to Tuesday)	60
Dileu cyllideb banner las – Cyngor wedi tynnu allan o'r cynllun yn barod	Delete blue flag budget – Council has already withdrawn from the scheme	11
Cyllido costau staffio o ad-daliad cynyddol i'r HRA ac o gyllid grant / cronfeydd wrth gefn clustonodedig.	Fund staffing costs from an increased recharge to the HRA and from grant funding / earmarked reserves	69
Cynyddu ffioedd a thaliadau priffyrdd yn uwch na chwyddiant	Increase highway fees and charges above inflation	60
Cynyddu'r ffi am y gwasanaeth gwastraff gwyrdd gan swm sy'n fwy na lefel y chwyddiant a ganiateir yn y gyllideb ddisymud	Increase the fee for the green garden waste service by a sum greater than the level of inflation allowed for in the standstill budget	38
Lleihau cyllideb cyflenwadau a gwasanaethau penodol nad ydynt yn cael eu defnyddio'n ddigonol neu lle gall y Cyngor reoli lefel y gwariant (dodrefn, offer swyddfa, taliadau cynhaliadau i staff, mynychu cynadleddau, hysbysebu allanol anstatudol)	Reduce specific supplies and services budget which are under utilised or where the Council can control the level of expenditure (furniture, office equipment, subsistence payments to staff, attending conferences, external non statutory advertising)	175
Rhesymoli'r ddarpariaeth o wasanaethau dydd ar gyfer cleientiaid ag anableddau corfforol a dysgu	Rationalise the provision of day services for clients with physical and learning disabilities	177
Arbedion staffio na chyflawnwyd yn 2024/25	Staff Savings Not Achieved in 2024/25	(401)
Balans i Arian wrth Gefn Cyffredinol	Balance to General Contingency	(48)
Cyfanswm Cynigion Arbedion	Total Savings Proposals	3,791

2.5. Crynodeb o'r Gyllideb Arfaethedig / Summary of the Initial Proposal

		£'m	£'m	Cynnydd o / Increase from 2024/25
Cyllideb Ddi-Symud 2025/26	Standstill Budget 2025/26		199.025	
Arbedion Arfaethedig	Savings Proposals		(3.791)	
Cyllideb Refeniw Net Arfaethedig 2025/26	Proposed Net Revenue Budget 2025/26		195.234	11.070
Cyllidwyd Gan	Funded By			
CAC	AEF	135.605		8.019
Arian wrth Gefn	Reserves	2.000		(2.425)
Y Treth Gyngor, gyda chynnydd o 9.5%	Council Tax, with rise of 9.5%	57.629		5.476
			195.234	11.070
Cost Band D y Dreth Gyngor = £1,721.70 – cynnydd o £149.40 - £2.87 yr wythnos				
Council Tax Band D Charge = £1,721.70 – increase of £149.40 - £2.87 per week				

3. RHAGOLYGN CYLLIDEB 2026/27 & 2027/28 –

BUDGET FORECAST 2026/27 & 2027/28

		2026/27 £'m	2027/28 £'m
Cyllideb Refeniw Net a ddygwyd ymlaen	Net Revenue Budget B/F	195.492	201.504
Pwysau ar y Gyllideb a Chwyddiant	Budget Pressures and Inflation	6.012	5.347
Arbedion ddygwyd ymlaen o'r flwyddyn blaenorol	Savings B/F from previous year	0.000	(2.414)
Cyllideb Ddisymud Ddiwygiedig	Revised Standstill Budget	201.504	204.437
Cyllid Allanol Cyfun (CAC) (gan dybio cynnydd o 2.0% yn 2026/27 a 2027/28)	Aggregate External Finance (AEF) (assuming 2.0% rise in 2026/27 and 2027/28)	138.580	141.352
Y Dreth Cyngor (gan dybio cynnydd o 5% yn 2026/27 a 4% yn 2027/28)	Council Tax (assuming 5% rise in 2026/27 and 4% in 2027/28)	60.510	62.930
Cyfanswm Cyllid	Total Funding	199.090	204.282
Cyllid Ychwanegol Gofynnol / Arbedion Gofynnol	Additional Funding Requirement / Savings Required	2.414	0.155

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyllideb Y Cyngor 2025 / 2026

Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad

1. Cyflwyniad

Agorwyd yr ymgynghoriad o 22 Ionawr 2025 tan 7 Chwefror 2024. Cyhoeddwyd yr ymgynghoriad ar wefan y Cyngor a chafodd ei hyrwyddo ar ein cyfryngau cymdeithasol. Rhannwyd hefyd gopiâu caled o'r arolwg mewn adeiladau cyhoeddus ledled Môn

Diben yr ymgynghoriad oedd casglu adborth gan drigolion Ynys Môn ar y gyllideb arfaethedig ar gyfer 2025/26

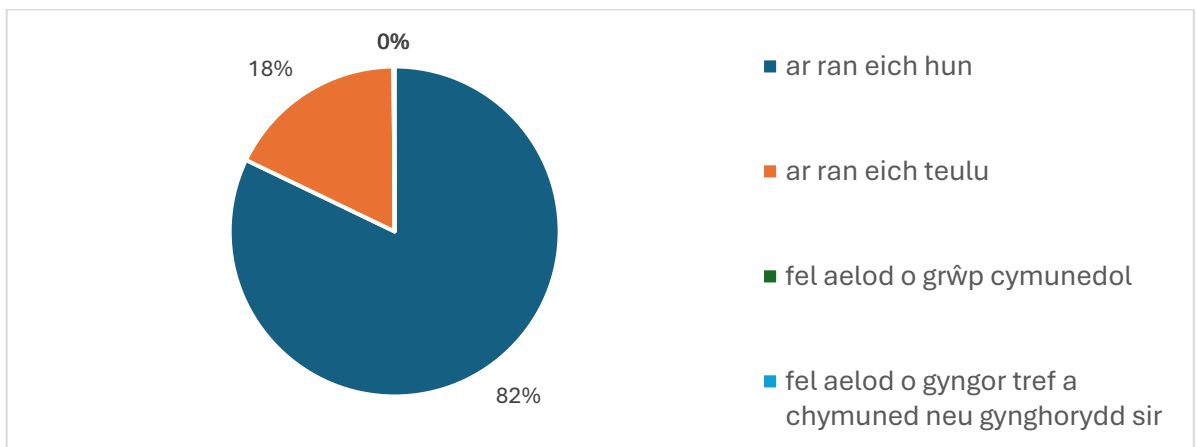
Derbyniwyd cyfanswm o 927 ymateb wedi'u cwblhau'n llawn, gan gynnwys;-

- 870 arolwg wedi'u cwblhau ar-lein;
- 57 arolwg wedi'u cwblhau ar gopi caled.

Mae'r adroddiad hwn yn grynodeb o ganlyniadau arolwg yr ymgynghoriad a'r prif themâu sydd wedi'u hadnabod o'r adborth.

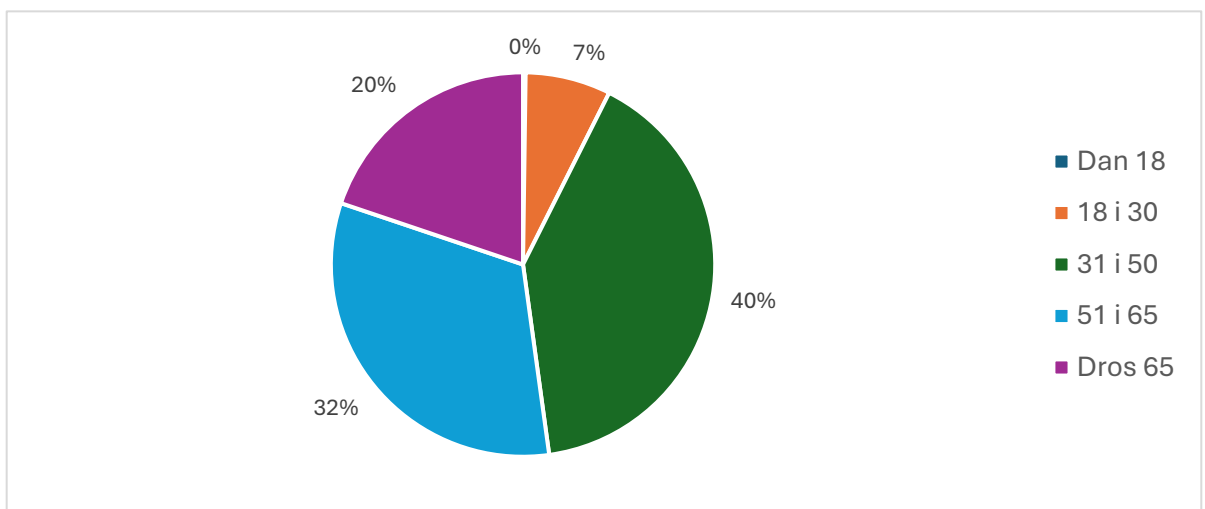
2. Crynodeb o'r Canlyniadau

2.1.1 Roedd cwestiwn 1 yn gofyn - Hoffem glywed safbwyntiau pobl am y cymunedau maent yn byw ynddynt. Nodwch a ydych yn llenwi'r holiadur hwn:-

2.1.2 Gofynnodd Cwestiwn 2 am y cod post ymatebwyr. Mae'r rhain wedi'u mapio ac mae'r canlyniadau ynghlwm fel Atodiad 1.

2.1.3 Roedd Cwestiwn 3 yn gofyn – Grŵp Oedran Ymatebwyr

2.1.3. Roedd cwestiwn 4 yn gofyn - Pa wasanaethau sydd fwyaf pwysig i chi?

Mae'r canlyniadau'n dangos mai'r pum brif flaenoriaeth yw (gofynnwyd i'r ymatebwyr ddewis 5):-

Dewis Ateb	Canran Ymatebwyr	Cyfanswm Ymatebwyr
Casglu Gwastraff, Gwaredu ac Ailgylchu – Cyllideb £8.3m	69.6%	637
Ffyrdd ac Isadeiledd – Cyllideb £8.3m	68.1%	623
Addysg ac Ysgolion – Cyllideb £66.3m	58.1%	532
Cefnogi Plant, Teuluoedd, Oedolion a Phobl Hŷn Bregus – Cyllideb £53.2m	47.0%	430
Gwasanaeth Tân ac Achub – Cyllideb £4.9m	42.4%	388

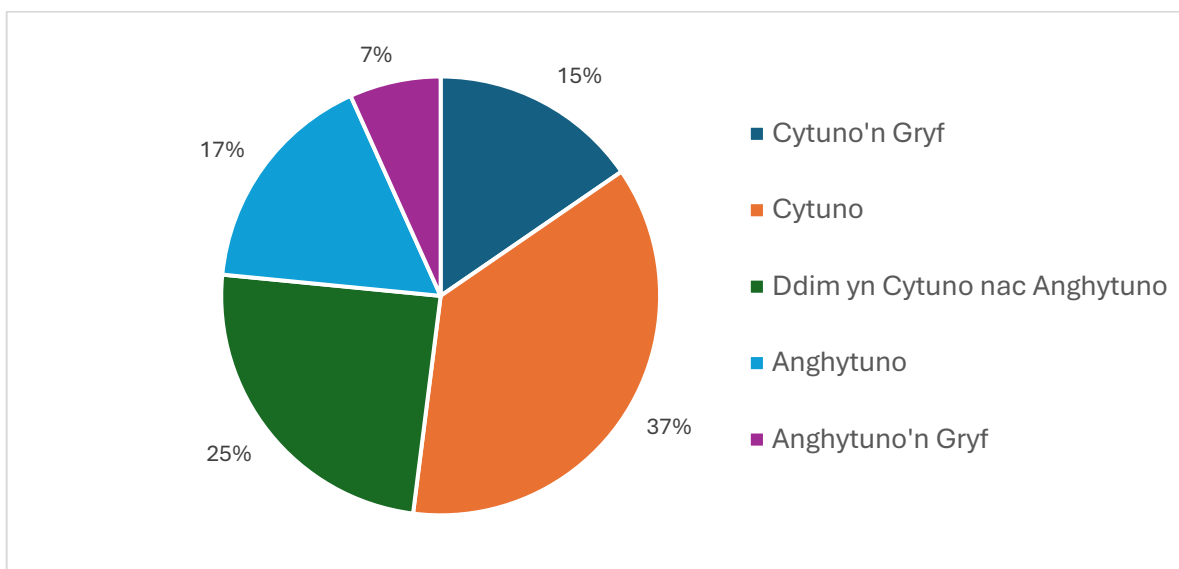
Y pum blaenoriaeth isaf yw:-

Dewis Ateb	Canran Ymatebwyr	Cyfanswm Ymatebwyr
Archifau ac Amgueddfeydd – Cyllideb £0.6m	4.3%	39
Cyngor ar Dai a Chymorth Llesiant – Cyllideb £0.8m	8.7%	80
Llyfrgelloedd – Cyllideb £1m	10.6%	97
Gwasanaethau Ieuenctid – Cyllideb £0.5m	12.1%	111
Atal Digartrefedd – Cyllideb £0.8m	13.4%	123

2.1.4 Roedd cwestiwn 5 yn gofyn - Mae strategaeth y gyllideb y Cyngor yn ceisio, diogelu gwasanaethau ar gyfer y bobl fwyaf bregus yn ein cymuned, sicrhau hyfywedd ariannol y Cyngor, adfer costau gwasanaethau drwy ffioedd a thaliadau, lle mae modd gwneud hynny, a pharhau i fuddsoddi, lle bo'n bosibl, er mwyn moderneiddio a thrawsnewid y ffordd mae'r Cyngor yn darparu ei wasanaethau.

Ydych chi'n cytuno gyda'r nodau hyn?

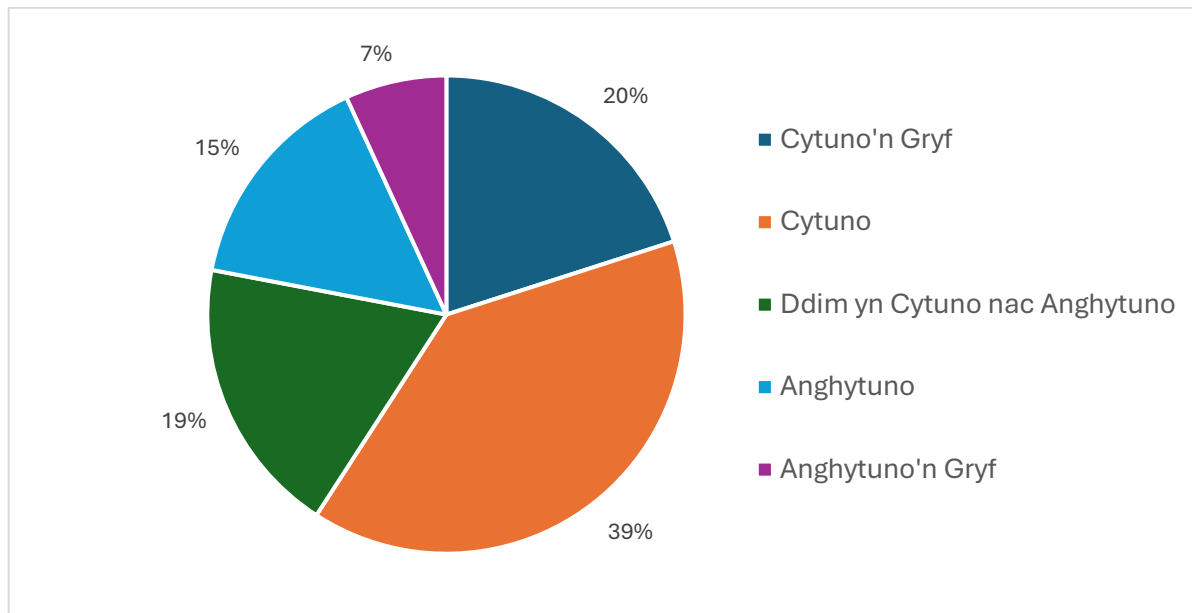
Roedd 52% o'r ymatebwyr yn cytuno'n gryf neu'n cytuno.

2.1.5. Roedd cwestiwn 6 yn gofyn - Mae'r cynigion ar gyfer cyllideb 2025/26 yn caniatáu buddsoddiad parhaus sylweddol yn y cyllidebau gofal cymdeithasol er mwyn parhau i ddarparu gwasanaethau i'r bobl fwyaf bregus yn ein cymunedau.

Ydych chi'n cytuno â hyn?

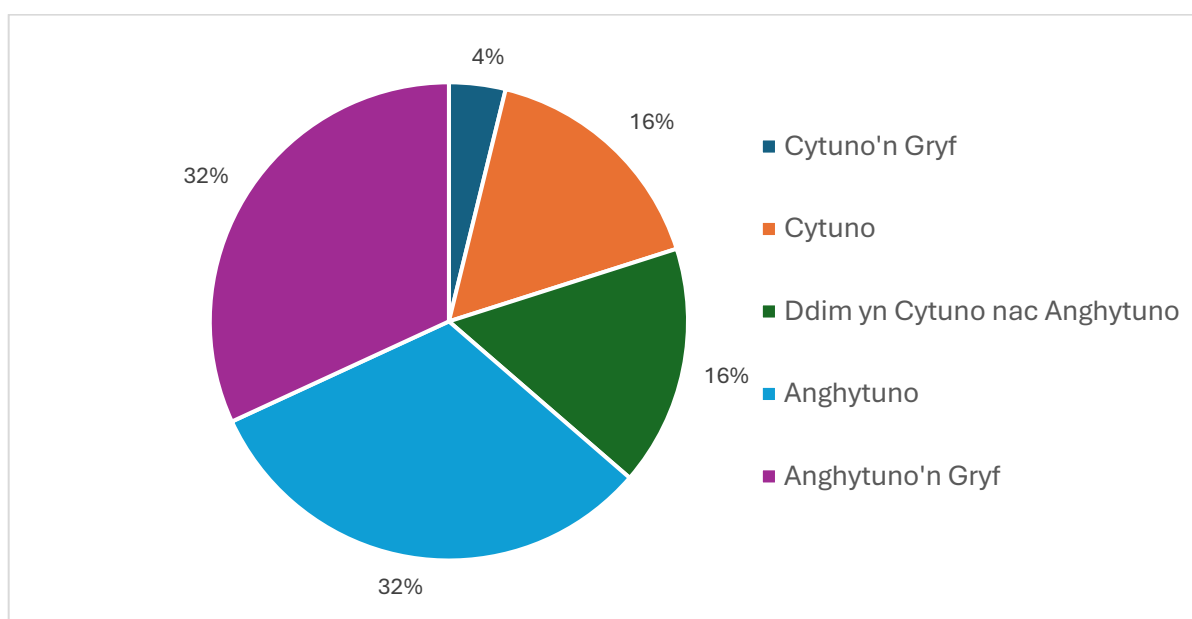
Roedd 59% o'r ymatebwyr yn cytuno'n gryf neu'n cytuno.

2.1.6. Roedd cwestiwn 7 yn gofyn - Mae cynnig y gyllideb arfaethedig yn caniatáu cynnydd cyffredinol o 3% mewn ffioedd a thaliadau dewisol.

A fydddech chi'n barod i dalu mwy i ddiogelu gwasanaeth rhag toriadau yn y gyllideb?

Roedd 20% o'r ymatebwyr naill ai'n cytuno'n gryf neu'n cytuno, 64% naill ai'n anghytuno neu'n anghytuno'n gryf

2.1.7. Roedd cwestiwn 8 yn gofyn – Ar gyfer pa wasanaeth fydddech chi'n fodlon talu mwy ar ei gyfer? (Dewiswch cymaint o wasanaethau ag y dymunwch).

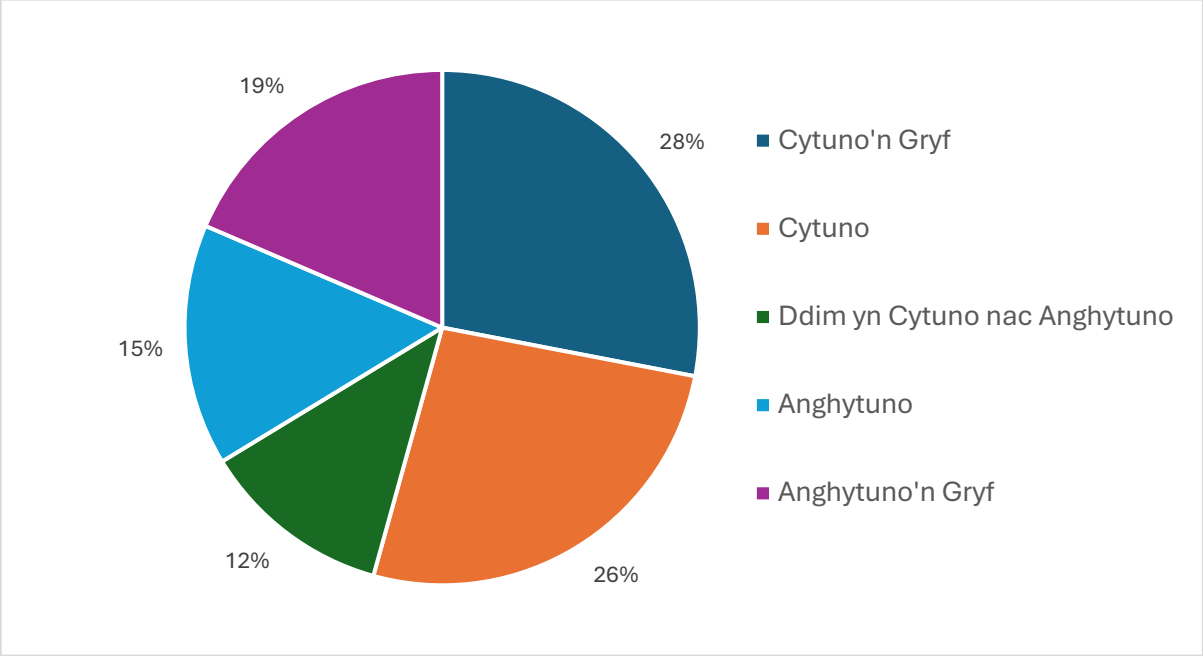
Dewis Ateb	Canran Ymatebwyr	Cyfanswm Ymatebwyr
Canolfannau Hamdden	46.1%	268
Gwasanaethau Casglu Gwastraff (gan gynnwys gwastraff gardd gwyrdd)	40.1%	233
Ffioedd Lansio Cerbydau Dŵr Personol	38.7%	225
Mynediad i Amgueddfeydd	36.3%	211
Prydau Bwyd Ysgolion	31.8%	185
Ffioedd Rheoli Plâ	31.7%	184

Roedd gan y cwestiwn hwn hefyd adran testun rhydd, gan ofyn i ymatebwyr pa wasanaethau eraill y byddent yn talu mwy amdanynt. Darparodd 262 o sylwadau ond, yn anffodus, camddeallodd nifer sylweddol o ymatebwyr y cwestiwn a nododd wasanaethau y dylai'r Cyngor fuddsoddi ynddynt, nad ydynt yn gyffredinol yn cael eu cynnwys gan ffioedd a thaliadau, neu a wnaed sylwadau fel "rydym yn talu gormod yn y Dreth Gyngor" neu wedi gwneud sylwadau cyffredinol am y gwasanaeth a ddarperir gan y Cyngor. O'r rhai a nododd yn glir a oeddent yn fodlon talu mwy drwy ffioedd a thaliadau, gwnaed y sylwadau canlynol:-

- Dim un (134) – dywedodd yr ymatebwyr eu bod "eisoës yn talu digon o dreth gyngor";
- Meysydd parcio a phriffyrdd (6) – awgrymodd ymatebwyr gynnydd mewn ffioedd parcio a gorfodi parcio, yn ogystal â gwelliannau i wasanaethau'r priffyrdd;
- Cymuned, gwasanaethau ymwelwyr (cyfleusterau cyhoeddus, ffioedd morwrol ac ati) (8);
- Addysg (1) – awgrymodd ymatebwr dalu mwy am ddarpariaeth addysg, gan gynnwys prydau bwyd, clybiau ysgol a theithiau ysgol;
- Llyfrgelloedd a Diwylliant (5) – ymatebwr sy'n fodlon talu i ymweld ag Oriel Môn a thalu ffioedd hwyr ar lyfrau;
- Cynllunio a'r Amgylchedd (2) – ymatebwr sy'n fodlon talu mwy am ffioedd cynllunio, gan gynnwys rheoli adeiladau, ac unrhyw wasanaethau sy'n gysylltiedig â gwella'r amgylchedd.;
- Gweithgareddau Hamdden (2) – ymatebwyr sy'n fodlon talu mwy am aelodaeth canolfannau hamdden.

2.1.8. Roedd cwestiwn 9 yn gofyn – Mae'r cyllideb arfaethedig yn caniatáu defnyddio £1m o'r incwm a gynhyrchir o godi premiwm y Dreth Cyngor ar gartrefi gwag ac ail gartrefi i ddarparu grantiau a benthyciadau i brynwyr tro cyntaf. A ydych yn cytuno â'r defnydd arfaethedig o'r cyllid hwn a lefel y cyllid?

Roedd 54% o'r ymatebwyr naill ai'n cytuno'n gryf neu'n cytuno, 34% naill ai'n anghytuno neu'n anghytuno'n gryf

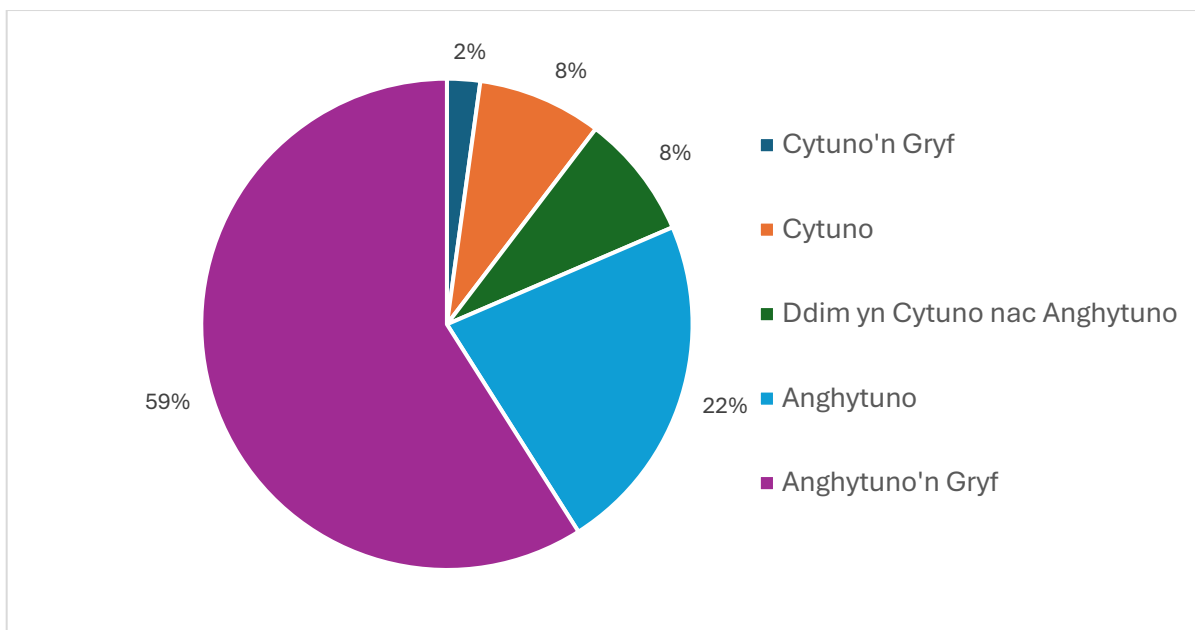
2.1.9. Roedd cwestiwn 10 yn gofyn – Ydych chi’n cytuno neu’n anghytuno gyda’r cynigion i wneud arbedion sylweddol?

Dewis Ateb	Cytuno	Anghytuno
Gwella dulliau bilio a chasglu ar gyfer incwm morwrol a chynyddu rhai ffioedd uwchlaw chwyddiant: Arbediad Posib £30,000	77.3%	22.7%
Lleihau cyfanswm y diwrnodau mae’r canolfannau ailgylchu ar agor o 10 diwrnod yr wythnos i 8 diwrnod yr wythnos (Penhesgyn dydd Mercher i ddydd Sul, Gwalchmai ddydd Sul i ddydd Mawrth): Arbediad Posib £60,000	53.7%	46.3%
Cynyddu ffioedd a thaliadau Priffyrdd yn uwch na’r lefel chwyddiant: Arbediad Posib £60,000	40.8%	59.2%
Lleihau cyllideb cyflenwadau a gwasanaethau penodol nad ydynt yn cael eu defnyddio’n ddigonol neu lle gall y Cyngor reoli lefel y gwariant (dodrefn, offer swyddfa, taliadau cynhaliaeth i staff, mynychu cynadleddau, hysbysebu allanol anstatudol): Arbediad Posib £175,000	91.9%	8.1%
Moderneiddio darpariaeth gwasanaethau dydd i gleientiaid ag anableddau corfforol a dysgu: Arbediad Posib £177,000	73.7%	26.3%

2.1.10. Roedd cwestiwn 11 yn gofyn - A ydych yn cytuno â'r lefel arfaethedig o gynnydd yn y Dreth Cyngor o 8.95% (ynghyd â 0.65% i dalu am ardoll tân)?

Byddai cynnydd o 9.5% yn cynyddu cyllid y Cyngor gan £5.0 miliwn.

Roedd 59% yn anghytuno'n gryf ac 22% ychwanegol yn anghutyno.

2.1.11. Roedd cwestiwn 12 yn gofyn – Faint o gynnydd y dylid ei gyflwyno i'r Dreth Gyngor? (Byddai cynnydd o 9.5% yn cynyddu cyllid y Cyngor gan £5.0 miliwn)

Dewis Ateb	Ymateb %	Cyfanswm Ymateb
Dim cynnydd – fyddai'n gadael diffyg cyllid gwerth £5.0m	36.4%	271
Cynnydd rhwng 0% a 3% - fyddai'n gadael diffyg cyllid gwerth rhwng £3.4m a £5.0m	30.4%	226
Cynnydd rhwng 3% a 5% - fyddai'n gadael diffyg cyllid gwerth rhwng £2.4m a £3.4m	26.6%	198
Cynnydd rhwng 5% a 7.5% - fyddai'n gadael diffyg cyllid gwerth rhwng £1.0m a £2.4m	6.2%	46
Cynnydd rhwng 7.5% a 9% - fyddai'n gadael diffyg cyllid gwerth rhwng £0.3m a £1.0m	0.4%	3

2.1.12. Roedd cwestiwn 13 yn gofyn – Sut fydddech chi’n adfer y diffyg cyllid a nodwyd yn y cwestiwn blaenorol?

Dewis Ateb	Ymateb %	Cyfanswm Ymateb
Opsiwn 5: Dim toriad yng nghyllidebau'r gwasanaethau. Cyllido'r cyfan gan ddefnyddio'r cronfeydd wrth gefn y Cyngor.	36.4%	269
Opsiwn 4: Rhai toriadau i gyllidebau gwasanaethau. Cyllido'r mwyafrif drwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn y Cyngor	26.0%	192
Opsiwn 3: Cyllido 50% gyda thoriad i gyllidebau gwasanaethau. Cyllido 50% drwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn y Cyngor	21.7%	160
Opsiwn 2: Mwyafrif yn doriad i gyllidebau'r gwasanaethau. Rhywfaint o ddefnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor	9.6%	71
Opsiwn 1: Pob un wedi'i gyllido gan doriad mewn cyllidebau gwasanaethau. Dim defnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor	6.2%	46

2.1.13. Roedd cwestiwn 14 yn gofyn - Cyllidebau pa wasanaethau fydddech chi’n fodlon eu lleihau? (Dewiswch cymaint o wasanaethau ag y dymunwch).

Dewis Ateb	Ymateb %	Cyfanswm Ymateb
Archifau ac Amgueddfeydd	61.2%	511
Twristiaeth a Morwro	49.6%	414
LLyfrgelloedd	45.7%	382
Gwarchod y Cyhoedd, Cynllunio, Trwyddedu ac Iechyd yr Amgylchedd	36.2%	302
Cyngor ar Dai a Chymorth Llesiant	35.9%	300
Rheoli'r Amgylchedd a Chefn Gwlad	30.5%	255
Atal Digartrefedd	26.3%	220
Canolfannau Hamdden	26.3%	220
Glanhau Strydoedd a Traethau	24.9%	208
Datblygu Economiadd	24.4%	204
Gwasanaethau Ieuenctid	18.0%	150
Cefnogi Plant, Teuluoedd, Oedolion a Phobl Hŷn Bregus	13.1%	109
Addysg ac Ysgolion	11.9%	99
Casglu a Gwaredu Gwastraff ac Ailgylchu	10.2%	85
Gwasanaethau Tân	9.3%	78
Ffyrdd ac Isadeiledd	6.2%	52

2.1.14 Darparwyd blwch testun rhydd a oedd yn caniatáu i ymatebwyr wneud sylw ychwanegol os oeddent yn dymuno. Derbyniwyd 465 o sylwadau unigol, a oedd yn ymdrin ag amrywiaeth o bynciau. Roedd rhai o'r sylwadau yn gadarnhaol ond, yn y mwyafrif o achosion, manteisiodd yr ymatebydd ar y cyfle i fynegi eu hanfodlonrwydd neu i wneud awgrymiadau ynghylch sut y dylai'r Cyngor geisio lleihau costau. Roedd y rhain yn cynnwys:-

- Lleihau lefelau staffio;
- Rhewi neu leihau tâl staff, yn enwedig tâl uwch reolwyr;
- Tynnu'n ôl o'r cynllun pensiwn presennol;
- Lleihau nifer y Cynghorwyr neu eu lwfansau;
- Cynyddu lefel y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i gydbwysu'r gyllideb;
- Lleihau gwastraff ac aneffeithlonrwydd;
- Stopio staff rhag gweithio gartref;
- Caniatáu i fwy o staff weithio gartref a lleihau / cau swyddfeydd y Cyngor;
- Rhannu gwasanaethau cefnogaeth y Cyngor gyda chynghorau eraill;
- Buddsoddi mewn adeiladau'r Cyngor e.e. Canolfannau Hamdden;
- Dadlau'r achos i Lywodraeth Cymru bod angen cyllid ychwanegol i gynnal gwasanaethau hanfodol.

YMATEBION YN OL ARDAL

